

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЩОДО НАДАННЯ ЗМІНАМ
СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІКИ
КЕРОВАНОГО ХАРАКТЕРУ**

*Н. М. Деєва, д. е. н., професор, Інститут демографії та соціальних
досліджень ім. М. В. Птухи НАН України*

Методологія дослідження. При створенні науково-методичних підходів щодо надання змінам соціальної відповідальності суб'єктів економіки керованого характеру були використані наступні методи: наукового узагальнення – для виявлення невирішених питань в теорії соціальної відповідальності; абстракції – для встановлення причин невиконання суб'єктами своїх соціальних функцій; аналізу й синтезу – для формування засад соціальної відповідальності всіх суб'єктів економіки.

Результати. Встановлено, що науковці зосереджені, в основному, на дослідженні соціальної відповідальності бізнесу у той час, коли питання соціальної відповідальності населення, регіональних органів влади та місцевого самоврядування, а також держави не стали базовими категоріями при формуванні програм соціально-економічного розвитку. Доведено, що соціальна відповідальність має носити консолідований характер і виступати результативною функцією діяльності всіх суб'єктів національної економіки.

Виявлено основні причини невиконання суб'єктами економічної діяльності своїх соціальних функцій, а саме:

– з боку бізнесу: систематичне порушення законодавства, що знаходить свій прояв в ухиленні від сплати податків та інших виплат соціального призначення; відсутність дій щодо приведення розмірів мінімальної заробітної плати до встановлених законодавством розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; заниження заробітної плати працівникам.

– з боку домогосподарств: пасивність населення в нарощуванні власної доходної бази, патерналістські настрої більшості громадян;

– з боку регіональних органів влади та місцевого самоврядування: невиконання своїх повноважень в частині створення нових робочих місць і відсутність зацікавленості у зростанні доходів населення за рахунок власної праці через загрозу зменшення трансфертів місцевим бюджетам із державного.

– з боку держави: зміщення організаційних функцій держави в бік розподільчих функцій, невиконання владою затверджених на законодавчому рівні державних соціальних стандартів та уповільнений розвиток інституціональної бази їх виконання.

Новизна. Закладено методологічне підґрунтя формування засад соціальної відповідальності, що базується не на фрагментарній, а інтегративній соціальній відповідальності всіх суб'єктів економіки.

Практична значущість. Виконання запропонованих заходів дозволить забезпечити ефективне проведення адміністративно-територіальної реформи із децентралізацією владних повноважень, в тому числі в системі надання соціальних послуг, створить основу для забезпечення реальної самостійності і самодостатності місцевого самоврядування та перейти від бюджетів «споживання» до бюджетів «розвитку», що надасть змінам соціальної відповідальності суб'єктів економіки керованого характеру.

Ключові слова: соціальна держава, соціальні стандарти, соціальна відповідальність суб'єктів економіки.

Література

1. Амоша О. Соціальна відповідальність в контексті розвитку людського потенціалу / О. Амоша, О. Новікова // Держава і суспільство, С. 122–127. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011-1/doc/3/01.pdf
Amosha O. *Sotsialna vidpovidalnist v konteksti rozvytku liudskoho potentsialu* [Social responsibility in context human potential development] / O. Amosha, O. Novikova // *Derzhava i suspilstvo*, P. 122–127. [Elektronniy resurs] – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011-1/doc/3/01.pdf
2. Благов Ю. Корпоративная социальная ответственность. Эволюция концепции / Ю. Благов. – М. : Высшая школа экономики, 2010. – 272 с.
Blahov Yu. *Korporativnaya sotsialnaya otvetstvennost. Evolyutsiya kontseptsii* [Corporativ social responsibility. Evolution conception] / Yu. Blahov. – M. : Vysshaya shkola ekonomiki, 2010. – 272 p.
3. Булеев И. П. Социальная ответственность бизнеса: теория и практика: моногр. / И. П. Булеев, Н. Ю. Брюховецкая, Е. В. Черных. – Донецк : ИЭП НАН Украины, ДонУЕП, 2008. – 137 с.
Buleev I. P. *Sotsialnaya otvetstvennost biznesa: teoriya i praktika* [Social business responsibility: theory and practice]: monogr. / I. P. Buleev, N. Yu. Bryukhovetskaya, E. V. Chernykh. – Donetsk : IEP NAN Ukrainy, DonUEP, 2008. – 137 p.
4. Галушка З. І. Інституціоналізація соціальної відповідальності бізнесу: механізм становлення / З. І. Галушка // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. – 2014. – № 1. – С. 90–98.
Halushka Z. I. *Instyutsionalizatsiia sotsialnoyi vidpovidalnosti biznesu: mekhanizm stanovlennia* [Social responsibility business institutionalisation: becoming mechanism] / Z. I. Halushka // *Nauchnye trudy DonNTU. Seriya: ekonomicheskaya*. – 2014. – № 1. – P. 90–98.
5. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1(15). – С. 39–46.

- Hrshnova O. A. *Sotsialna vidpovidalnist u konteksti podolannya systemnoyi kryzy v Ukraini* [Social responsibility in context system crisis overcoming in Ukraine] / O. A. Hrshnova // *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. – 2011. – № 1(15). – P. 39–46.
6. Ивченко С. Экономический эффект корпоративной социальной политики / С. Ивченко // *Бизнес и общество*. – 2003. – № 15. – С. 24–30.
- Ivchenko S. *Ekonomicheskii effekt korporativnoy sotsialnoy politiki* [Economic effect of corporate social politics] / S. Ivchenko // *Biznes i obshchestvo*. – 2003. – № 15. – P. 24–30.
7. Калита П. Сталий розвиток. Корпоративна соціальна відповідальність. Ділова досконалість / П. Калита. // *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. – 2013. – № 1. – С. 31–36.
- Kalita P. *Staliy rozvytok. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist. Dilova doskonalist* [Constant development. Corporate social responsibility. Business perfection.] / P. Kalita. // *Standartyzatsiia. Sertyfikatsiia. Yakist*. – 2013. – № 1. – P. 31–36.
8. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: моногр. / за ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2012. – 501 с.
- Sotsialna vidpovidalnist: teoriia i praktyka rozvytku* [Social responsibility: development theory and practice]: monogr. / za red. A. M. Kolota. – K. : KNEU, 2012. – 501 p.
9. Лібанова Е. М. Соціальні проблеми модернізації української економіки // *Демографія та соціальна економіка* / Е. М. Лібанова / – К. : НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, № 1 (17) – 2012. – С. 5–22.
- Libanova E. M. *Sotsialni problemy modernizatsii ukrainskoi ekonomiky* [Social problems of Ukrainian economic modernization] // *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika* / E. M. Libanova / – K. : NAN Ukrainy, In-t demografii ta sotsialnykh doslidzhen im. M. V. Ptukhy NAN Ukrainy, № 1 (17) – 2012. – P. 5–22.
10. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
- Diahnastyka stanu ta perspektiv rozvytku sotsialnoyi vidpovidalnosti v Ukraini (ekspertni otsinky)* [Condition diagnostics and development perspectives of social responsibility in Ukraine (expert evaluations)]: monohrafiia / O. F. Novikova, M. E. Deych, O. V. Pankova ta in.; NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. – Donetsk, 2013. – 296 p.
11. Перегудов С. П. Корпоративное гражданство как современная форма социальной инженерии / С. П. Перегудов // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2005. – № 6. – С. 22–32.
- Peregudov S. P. *Korporativnoe grazhdanstvo kak sovremennaya forma sotsialnoy inzhenerii* [Corporative citizenship as modern form of social engineering] / S. P. Peregudov // *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya*. – 2005. – № 6. – P. 22–32
12. Савченко І. Г. Соціальна відповідальність в контексті розбудови соціальної держави / І. Г. Савченко // *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр.* – Харків : Вид-во Хар.РІ НАНУ Магістр, 2005. – № 2. – С. 55–63.
- Savchenko I. H. *Sotsialna vidpovidalnist v konteksti rozbudovy sotsialnoyi derzhavy* [Social responsibility in context of social state extension] / I. H. Savchenko // *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnya: zb. nauk. pr.* – Kharkiv : Vyd-vo Khar.RI NANU Mahistr, 2005. – № 2. – P. 55–63.
13. Саприкіна М. А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку. / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна. – К. : Вид-во «Фарбований лист», 2010. – 56 с.
- Saprykina M. A. *Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist 2005–2010: stan ta perspektivy rozvytku*. [Corporative social responsibility 2005-2010: condition and development perspectives] / A. H. Zinchenko, M. A. Saprykina. – K. : Vyd-vo «Farbovaniy lyst», 2010. – 56 p.
14. Соболева И. Проблемы социально ответственного поведения и перспективы его развития / И. Соболева // *Вопросы экономики*. – 2005. – № 10. – С. 90–102.
- Soboleva I. *Problemy sotsialno otvetstvennogo povedeniya i perspektivy ego razvitiya* [Social responsibility behavior problems and his development perspectives] / I. Soboleva // *Voprosy ekonomiki*. – 2005. – № 10. – P. 90–102.

15. Конституція України: Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР – С. 4.

Konstitutsiia Ukrainy [Ukrainian Constitution]: Verkhovna Rada Ukrainy; Konstitutsiia, Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR – P. 4.

16. Болц Н. Размышление о неравенстве. Анти-Руссо / пер.с нем. И. А. Женина; под науч. ред. Я. Н. Охонько; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М. : Изд. Дом Высшей школы экономики, 2014. – 272 с.

Bolts N. *Razmyshlenie o neravenstve. Anti-Russo* [Inequality reflection. Anty-Russo] / per.s nem. I. A. Zhenina; pod nauch. red. Ya. N. Okhonko; Nats. issled. un-t «Vysshaya shkola ekonomiki». – M. : Izd. Dom Vysshey shkoly ekonomiki, 2014. – 272 p.

17. Статистичний щорічник України 2004 / За редакцією О. Г. Осауленка. Видання Державного комітету статистики України 2005 р.– 592 с.

Statystychniy shchorichnyk Ukrainy 2004 [Statistic Ukrainian year-book 2004] / Za redaktsiieiu O. H. Osaulenka. Vydannia Derzhavnoho komitetu statystuky Ukrainy 2005 r.– 592 p.

18. Статистичний щорічник України 2012 / За редакцією О. Г. Осауленка. Видання Державного комітету статистики України 2013 р. – www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2013/sb/10_13/sz_Ukr_2012.zip

Statystychniy shchorichnyk Ukrainy 2012 [Statistic Ukrainian year-book 2012] / Za redaktsiieiu O. H. Osaulenka. Vydannia Derzhavnoho komitetu statystuky Ukrainy 2013 r. – www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2013/sb/10_13/sz_Ukr_2012.zip

19. Статистичний щорічник України 2013 / За редакцією О. Г. Осауленка. Видання Державного комітету статистики України 2014 р. – www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2014/sb/10_14/sz_Ukr_2013.zip 2014

Statystychniy shchorichnyk Ukrainy 2013 [Statistic Ukrainian year-book 2013] / Za redaktsiieiu O. H. Osaulenka. Vydannia Derzhavnoho komitetu statystuky Ukrainy 2014 r.. – www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2014/sb/10_14/sz_Ukr_2013.zip 2014

20. Хайек В. Фридрих Август фон Дорога к рабству / Пер. с англ. – М. : Новое издательство, 2005. – 264 с.

Khayek V. Fridrikh Avgust fon Doroga k rabstvu [Way to slavery] / Per. s angl. – M. : Novoe izdatelstvo, 2005. – 264 p.